

Biblioteksplan 2025–2030

Diarienummer	Senast uppdaterad	Beslutsinstans	Processägare	Styrdokumentsnummer
KS 2024/0357	2024-12-02 § 188	Kommunfullmäktige	Kultur- och fritidschef	DK 2024:44

Dokumentets syfte

Enligt 17 § bibliotekslagen (SFS 2013:801) ska varje kommun anta en biblioteksplan för kommunens samlade biblioteksverksamhet. Biblioteksplanen är ett strategiskt dokument för långsiktig utveckling av Danderyds kommuns biblioteksverksamhet och gäller för såväl folkbibliotek som skolbibliotek.

Biblioteksplanen avses fungera som stöd för kommunens personal och ledning i arbetet med att beskriva och utforma den inriktning för biblioteksverksamheten som ska prioriteras under planperioden. Den utgör en grund för verksamhetsplaner där konkreta och mätbara åtgärder formuleras.

Dokumentet gäller för

Folkbiblioteken i Danderyds kommun och skolbibliotek i Danderyds kommuns kommunala skolor.

Innehållsförteckning

Biblioteksplan Danderyds kommun 2025 – 2030	3
Folkbibliotek och skolbibliotek i Danderyd	3
Folkbibliotek	3
Skolbibliotek	3
Syfte och bakgrund	3
Samhällsutmaningar	3
Fokusområden	4
Folkbibliotek	4
Läsfrämjande och kulturupplevelser	4
Skolbibliotek	6
Läsfrämjande och kulturupplevelser	6
Folkbibliotek	6
Kunskap och information	6
Skolbibliotek	7
Kunskap och information	7
Folkbibliotek	7
Mötesplats genomsyrad av tillgänglighet, delaktighet och trygghet	7
Skolbibliotek	8
Mötesplats genomsyrad av tillgänglighet, delaktighet och trygghet	8
Genomförande och uppföljning	9
Folkbibliotek	9
Genomförande och uppföljning	9
Skolbibliotek	9
Genomförande och uppföljning	9

Biblioteksplan Danderyds kommun 2025 – 2030

Folkbibliotek och skolbibliotek i Danderyd

Folkbibliotek

I Danderyd finns fyra folkbibliotek: Danderyds bibliotek i Mörby centrum, Djursholm, Enebyberg och Stocksund. Danderyds bibliotek är huvudbibliotek där den mesta administrationen avseende biblioteksverksamhet bedrivs. I Demo kultur- och aktivitetshus finns ett ungdomsbibliotek i miniformat.

Skolbibliotek

Skolbibliotek finns i samtliga kommunala skolor: Baldersskolan, Ekebyskolan, Enebybergs skola, Fribergaskolan, Kevingeskolan med grundskola och anpassad grundskola, Kyrkskolan, Långängsskolan, Mörbyskolan med grundskola och anpassad grundskola, Stocksundsskolan och Vasaskolan samt vid Danderyds gymnasium med gymnasieskola och anpassad gymnasieskola.

Syfte och bakgrund

Det framgår av bibliotekslagen (2013:801) att alla kommuner ska ha folkbibliotek. Skollagen (2010:800) fastslår att alla elever i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Biblioteksplanen är ett strategiskt dokument för långsiktig utveckling av Danderyds kommuns biblioteksverksamhet. Biblioteksplanen gäller för all biblioteksverksamhet i kommunen, såväl folkbibliotek som skolbibliotek, och ska tillgodose invånarnas önskemål och behov i enlighet med kommunens vision: *Danderyd ska vara Sveriges bästa kommun att leva, bo och verka i. Danderyd möter invånarnas behov genom hela livet. Här kombineras den moderna trädgårdsstaden med hållbar stadsmiljö. Kommunens utveckling kännetecknas av engagemang och delaktighet.*

Samhällsutmaningar

Biblioteksplanen är framtagen med beaktande av följande samhällsutmaningar.

- Barns språkutveckling börjar tidigt och barn som tidigt möter sagoberättande, högläsning och böcker får ett rikare språk. Skillnaden i ordförråd för ett barn som blivit läst för eller inte är stor. Men, idag är det mycket annat som konkurrerar om barns och ungas fritid. Läsning av skönlitteratur har fått konkurrens av en stor mängd andra medier och av annan fritidssysselsättning. De stora

undersökningarna PISA och PIRLS visar också en nedgång i elevers resultat avseende läsförmåga och läsförståelse.

- Utanförskap är en stor utmaning för samhället i stort. Det finns olika sorters utanförskap som kan påverka såväl förmågan som viljan att ta del av det demokratiska samhället. Sverige har många ensamhushåll varav en betydande andel av dessa är äldre.
- Innehållet på medieplattformar har förändrats oerhört mycket de senaste decennierna. Tillgängligheten till nya kommunikationstekniker och plattformar har inneburit ökad möjlighet att ta del av och sprida kunskap och idéer. Samtidigt ökar också risken för spridning av desinformation. I ett överflöd av information varje dag från olika kanaler och utan tillgång till källkritiska verktyg kan det vara svårt att sortera och avgöra vad som är trovärdigt.
- Den snabba utvecklingen av informations-samhället och digitaliseringen medför andra förväntningar och krav på bibliotekens teknik, utbud och kompetens. Samtidigt finns en stor grupp som inte hänger med när samhällsservicen ställs om. De kanske saknar digitala verktyg såsom mobiltelefon och dator och känner sig därför osäkra på hur digitala tjänster används.

Fokusområden

För att svara upp mot ovanstående utmaningar som påverkar biblioteksverksamheten och inriktningen på verksamheten har biblioteksplanen följande fokusområden.

- Läsförfrämjande och kulturupplevelser
- Kunskap och information
- Mötesplatser som genomsyras av tillgänglighet, delaktighet och trygghet

Folkbibliotek

Läsförfrämjande och kulturupplevelser

Biblioteken i Danderyd ska ha ett brett utbud av olika medier så att alla användare kan tillgodogöra sig litteratur på sina egna villkor. Exempel på detta är följande.

- I *Äppelhyllan* finns material för barn och ungdomar med funktionsnedsättning.
- Biblioteken i Danderyd arbetar med *Språktåget* och *Bokstart*: satsningar som ger små barns språkutveckling en extra skjuts.
 - Språktåget är ett regionalt samarbete mellan folkbibliotek, logoped och barnhälsovården och utgörs av ett

informationsmaterial och en litteraturlista med språkstimulerande böcker.

- Bokstart är en nationell satsning som bygger på samverkan mellan folkbibliotek, förskola, Öppna förskolan, Barnavårdscentralen och Familjecentralen med målgruppen föräldrar och vuxna i små barns närhet. Syftet är att lyfta vikten av att tidigt läsa högt för och kommunicera med barnen.
- För alla med någon form av läsnedsättning finns tjänsten Legimus som ger möjlighet att lyssna på böcker. Det finns även andra tjänster som erbjuder e-böcker och e-ljudböcker att läsa och lyssna samt en filmtjänst.

Biblioteken ska ha böcker på ett trettiotal språk inklusive de nationella minoritetsspråken: finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Det ska vara möjligt att låna in böcker på andra språk.

Biblioteken ska ha lättläst litteratur på svenska och engelska.

Barns läsförmåga är väsentlig för språkutvecklingen och det livslånga lärandet¹. Det lägger grunden för att bli en aktiv samhällsmedborgare. Biblioteken i Danderyd ska därför erbjuda läsfrämjande aktiviteter för yngre barn genom att i samarbete med kommunens förskolor fokusera på att öka intresset för högläsning, sagor och berättande.

I det läsfrämjande arbetet riktat till ungdomar ska folkbiblioteken fokusera på relationsskapande, delaktighet och inflytande. Syftet är att skapa en engagerande miljö för ungdomar. Biblioteket ska erbjuda litteratur och aktiviteter utifrån ungdomars behov och förutsättningar.

På ungdomsgården Demo ska aktiviteter likt skrivövningar, bokklubbar och skapande för att främja läsning och kreativitet anordnas. För att nå ut till ungdomar ska samverkan och uppsökande verksamhet prioriteras.

För vuxna ska det finnas bland annat språkcaféer, bokcirklar och utställningar. Det ska också finnas uppsökande aktiviteter.

För personer som av sjukdom eller andra skäl inte kan komma till biblioteket ska möjlighet att få bokleverans till hemmet erbjudas.

Danderyds bibliotek ska i samverkan med Danderyds volontärverksamhet anordna utbildning för den som vill bli högläsare för äldre i hemmet eller på vård- och omsorgsboenden. Att få dela sin läsupplevelse i ett tryggt sammanhang utvecklar vår förmåga till empati och hjälper oss att skapa identitet.

Bibliotekspersonalens yrkeskunskap ska styra urval och inköp av litteratur samt inriktningen på bibliotekens aktiviteter och evenemang.

¹ 8 § bibliotekslagen

Under planperioden ska folkbiblioteken i Danderyd således:

- stärka det läsfrämjande och språkutvecklande arbetet för barn och ungdomar
- skapa fler meningsfulla aktiviteter med fokus på läsfrämjande och språkutveckling för barn och ungdomar
- utveckla samarbete med skola, förskola, Öppna förskolan, Familjecentralen och BVC
- arbeta med medier och program för personer med annat modersmål än svenska och nationella minoriteter
- skapa fler aktiviteter för äldre för att minska ofrivillig ensamhet och inspirera till läsning
- utveckla det uppsökande arbetet för personer med funktionsnedsättning

Skolbibliotek

Läsfrämjande och kulturupplevelser

Skolbiblioteken används i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och läslust. Genom en stimulerande miljö samt ett varierat och relevant utbud av medier kan skolbiblioteken stödja läsundervisningen och skolans bildningsuppdrag såväl som undervisningen i stort i både skola och fritidshem. Skolbiblioteken ger lärare och elever tillgång till litteratur inom olika språk och genrer samt med olika svårighetsgrad. I bibliotekets urval kan eleverna möta både igenkänning och uppleva en bredare världsbild.

Under planperioden ska skolbiblioteken i Danderyd:

- utgöra ett stöd till den allmänna undervisningen
- samarbeta med pedagogerna på skolan och fritidshemmet för att väcka och utveckla elevernas läslust
- sprida folkbibliotekens läsfrämjande aktiviteter
- vidareutveckla skolbibliotekens bokbestånd

Folkbibliotek

Kunskap och information

Biblioteket som institution har hög trovärdighet och bred tillgänglighet. Enligt 2 § bibliotekslagen ska biblioteket bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning genom att erbjuda resurser och möjligheter för invånarna att utveckla sina intressen och kompetenser. Biblioteket har också en viktig roll för oberoende informationsförmedling och indirekt för att stärka och försvara demokratin och kan även utgöra en arena för föreläsningar, diskussion och debatt i aktuella ämnen.

Under planperioden ska folkbiblioteken i Danderyd:

- öka det digitala innanförskapet för invånarna i Danderyd
- bedriva användarundervisning i biblioteksdatasystemet
- ge personalen fortsatt digital kompetensutveckling
- skapa fler studie- och läsplatser

- erbjuda intressanta och angelägna program, såsom föreläsning och författarbesök

Skolbibliotek

Kunskap och information

Skolbiblioteken finns till elevernas och lärarnas förfogande och ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja skolans bildningsuppdrag såväl som undervisningen i stort. Uppdraget omfattar både läs- och språkutveckling och användning av digitala verktyg och medier.

Skolbibliotek ska

- ge undervisningen tillgång till facklitteratur och skönlitteratur
- vara anpassade till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning
- stärka elevernas möjligheter till goda skolresultat, och förmågan till kritiskt tänkande och ett vetenskapligt förhållningssätt.
- Skolbiblioteken kan bidra till att vägleda elever i exempelvis informationssökning, källtillit samt sök- och källkritik.

Under planperioden ska skolbiblioteken i Danderyd fokusera på att:

- genom delaktighet i undervisningen bidra med kompetens inom informationssökning, sök- och källkritik samt källtillit
- stärka samarbetet mellan skolbibliotekspersonal och lärare i skola och fritidshem

Folkbibliotek

Mötesplats genomsyrad av tillgänglighet, delaktighet och trygghet

Biblioteken i Danderyds kommun är attraktiva och har inkluderande miljöer där alla kommunens invånare ska känna sig välkomna. Särskild hänsyn ska tas till de grupper som enligt bibliotekslagen är prioriterade: barn och unga, personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska och personer tillhörande de nationella minoriteterna.

Det ska vara möjligt för invånarna att lämna förslag på inköp av böcker. Biblioteket ska erbjuda också besökarna att låna böcker som inte finns i det ordinarie bokbeståndet från andra bibliotek, så kallade fjärrlån.

Djursholms och Stocksunds bibliotek ska vara så kallade Meröppna bibliotek, vilket innebär att besökare över 18 år kan få tillträde till biblioteket utanför ordinarie öppettider och då kunna:

- låna och lämna böcker i automaten
- läsa tidningar/tidskrifter och studera
- använda publika datorer och WiFi
- låna reserverade böcker
- söka bibliotekskatalogen

Biblioteken ska ha ett nära samarbete med Kulturskolan och den kommunala verksamheten Ungt fokus som finns till för kommunens ungdomar för att bidra med trygghet, god hälsa och en meningsfull fritid.

Biblioteken ska samverka med andra förvaltningar och aktörer i lokalsamhället avseende aktiviteter och programverksamhet. Vid behov ska biblioteken kunna upplåta lokalerna för övriga kommunala verksamheter, till exempel planutställningar, publika möten eller förtidsröstning i allmänna val.

Barnkonventionen är ett styrdokument som behandlar barns rättigheter. Biblioteken i Danderyd ska arbeta utifrån ett barnrättsperspektiv vilket tydliggörs genom att:

- barnets bästa ska alltid vara vägledande
- alla barn ska känna sig välkomna till biblioteket
- vara tillgängliga och erbjuda relevanta medier på flera språk samt ha ett attraktivt och rikt utbud av aktiviteter
- arbeta uppsökande för att nå fler barn
- föra dialog med barnen och ge dem möjligheter att påverka och vara delaktiga i verksamheten
- säkra besökande barns anonymitet samt hålla sekretess kring boklån

För att vara ett stöd i kristider har Danderyds kommun inrättat fyra fasta trygghetspunkter som är lokaliserade vid biblioteken i varje kommundel. Om en samhällskris uppstår ska det finnas ansvarig personal på dessa platser för att informera om vad som hänt och ge stöd utifrån aktuellt behov. Trygghetspunkterna är i första hand till för dem som inte kan klara sig på egen hand. Men kriser kan se olika ut och då är trygghetspunkterna en bra samlingsplats för alla.

Under planperioden ska folkbiblioteken i Danderyd:

- se över attraktiviteten och tillgängligheten till bibliotekslokalerna avseende skyltning, möblering, ljud och ljus
- nå nya grupper, till exempel ungdomar och personer med funktionsnedsättning genom aktiv marknadsföring
- vidareutveckla tillgänglighet till biblioteksverksamhet för personer i behov av tecken som alternativ kompletterande kommunikation (TAKK)
- skapa fler och nya kontakter för samverkan i lokalsamhället
- gå igenom biblioteksforeningens Verktyglåda för beredskapsarbete, som innehåller material för att stödja bibliotekens arbete med att planera inför höjd beredskap och krig samt i händelse av kris

Skolbibliotek

Mötesplats genomsyrad av tillgänglighet, delaktighet och trygghet

Skolbiblioteken i Danderyds kommun ska vara inkluderande miljöer där alla elever ska känna sig välkomna. Skolbiblioteken ska möta alla elevers behov av språk- och kunskapsutveckling och ta särskild hänsyn till de prioriterade

grupperna: barn och unga med funktionsnedsättning, med annat modersmål än svenska och de nationella minoriteterna. För eleverna ska det finnas litteratur och hjälpmedel anpassade till deras behov samt på andra språk och lättläst svenska. Läsning på modersmålet och på de nationella minoritetsspråken ska uppmuntras. Skolbiblioteksmiljön ska vara ändamålsenlig, tillgänglig, lugn och trygg samt ha plats för samtal och studier.

Under planperioden ska skolbiblioteken i Danderyd:

- undersöka nuvarande bestånd för elever från de prioriterade grupperna samt genomföra medieplanering, inköp och gallring av beståndet riktat till dessa grupper av elever
- gå igenom befintligt bestånd av litteratur på andra språk och lättläst svenska samt litteratur och hjälpmedel anpassade till elevers behov
- samarbeta med modersmåls lärare, studiehandledare och folkbibliotek i syfte att erbjuda ett bredare litteraturutbud för minoritets- och mångspråk

Genomförande och uppföljning

Folkbibliotek

Genomförande och uppföljning

De åtaganden som finns i biblioteksplanen ska konkretiseras till specifika åtgärder i kultur- och fritidsnämndens årliga verksamhetsplan. Åtgärderna följs sedan upp löpande under året i delårsrapporter och bokslut som redovisas för nämnden. Genom kommunens ordinarie uppföljnings- och rapportprocess framgår måluppfyllnad för aktuell tidsperiod.

Skolbibliotek

Genomförande och uppföljning

Skolbiblioteken är en del av skolan och ingår i skolans systematiska kvalitetsarbete med syfte att synliggöra vad som görs, varför och vad arbetet leder till.

Under planperioden ska skolbiblioteken i Danderyd:

- beskriva skolbibliotekets uppdrag i sin skola
- ta fram en plan för skolbiblioteksverksamheten och utvärdera den

Under planperioden ska de kommunala skolorna i Danderyd:

- synliggöra och utveckla skolbibliotekens verksamhet som en del av skolornas systematiska kvalitetsarbete
- följa upp skolbiblioteksverksamheten i syfte att verka för likvärdighet när det gäller elevernas tillgång till väl fungerande skolbibliotek

- erbjuda kompetensutveckling och andra insatser för skolbiblioteksutveckling
- vidareutveckla bokbeståndet på skolbiblioteken